

PHA 302 PREHİSTORİK EKONOMİ-EKOLOJİ

KONU 12: AVRUPA'DAKİ GELİŞMELER,

ASYA'DAKİ GELİŞMELER

AVRUPA'DAKİ GELİŞMELER

Evcilleştirilmiş buğday-arpaya ve koyun-keçi (daha sonra da sığır) sürülerine dayanan yaşam biçimi hemen hemen hiçbir değişikliğe uğramadan Orta Asya ve Nil vadisine yayıldı. Ardından ulaştığı Avrupa'da ise zorlu uyarlamalar yapılması gerekiyordu. Buzul çağı sonrasındaki Avrupa'da koyun ve keçi yoktu. Avrupa tarımının oluşma aşamasında kullanılan hayvanların tamamı ve bir tek kıvıllı buğday türü dışındaki bütün bitkiler Yakın Doğu'dan geliyordu. Avrupa'daki oraklar ve el değirmenleri bile Asya'dakilerle aynı biçimdeydi. Bütün bu ortak özelliklere karşın, tarım yapan bir göçmen dalgasının bütün Avrupa'ya yayıldığını düşünmemiz gerekmez. Hiç kuşkusuz Orta Avrupa'da yeni tarım toplulukları kurulmuştu ama birçok yerde tarım, bölgede yaşayan avcı-toplayıcı gruplar tarafından yapılıyordu. Doğu Akdeniz'in tarıma geçişinde hemen hemen hiçbir zorluk yaşanmamıştır. Çünkü bu bölgedeki iklim Yakın Doğu ikliminden çok da farklı değildi. Üstelik Yunanistan ve Balkanlar'ın güneyindeki ülkeler M.Ö. 5.000 yılları civarında geçimlerini tarımdan elde etmeye başlamıştı.

Tarımın orta ve kuzeybatı Avrupa'ya ulaşabilmesi; tahılların Avrupa iklimine zamanla uyarlanması ve uygun tekniklerin geliştirilmesi sonucunda gerçekleşmiştir. M.Ö. 4.000 yılına gelindiğinde tarım; süreklilik göstermeyen bir hat halinde Akdeniz kıyılarında, öte yandan orta Avrupa'daki Ren/Tuna ve Vistül/Dinyester bölgelerinin kolay işlenebilir topraklarında geniş bir alana yayılmıştı. Bunların her birini detaylarıyla örnekler vererek derste inceleyeceğiz.

V-4. ASYA'DAKİ GELİŞMELER

Tarımsal gelişmenin yaşandığı ikinci ana bölge Çin oldu. Çin tarımının günümüzdeki tablosu, suyla kaplı tarlalarda pirinç üretiminden oluşur ama bu topraklardaki tarımın temelleri çok daha farklı bir çevrede, kuzeydeki yarı kurak lös düzlüklerinde yatmaktadır. Lös, rüzgarın taşıdığı ince toprak tanelerinden oluşur ve en ilkel kazmalarla bile kolayca işlenebilir. Bu bölgelerdeki topraklar kalındı ve hava koşullarından fazla etkilenmiyordu. Bu nedenle de mineral yönünden son derece zengindi. Bölgedeki orman tabakasının az olması ve iklimin yarı kurak özelliğine karşın, toplam yağışın büyük bölümünün yaz mevsiminde yaşanması nedeniyle ekin yetiştirmek mümkündü. Ayrıca, bir kısmı ekime ve evcilleştirmeye uygun olan çok sayıdaki yabancı ot da yetişiyordu.

Çin'de evcilleştirilen ekinler, Yakın Doğu'dakilerden çok farklıydı. Buğday ve arpa bölgenin yerli bitkileri değildi çünkü bu bitkilerin kışın yağmur alması gerekiyordu. Buğday, yaklaşık olarak M.Ö. 1.300 yılında, arpa ise daha sonra Çin'e gelmiştir. Bunların yerine, tarım şimdiki gibi özel çeltik tarlalarında değil, kuru topraklarda yetiştirilen akdarı ve pirince dayanıyordu. Uzun bir süre boyunca, akdarı ana ekin ve köylü tarımının temeli, pirinç ise seçkin tabakanın lüks yiyeceği olarak kaldı. Daha sonra pirinç ekimi, suyla kaplı tarlalar yoluyla güney bölgelerde de yetiştirilebilecek biçimde geliştirildi.

Çin tarımının ilk 1.000 yılını, hem Yakın Doğu'dan hem de orta Amerika'dan ayıran önemli bir fark vardı. Bu iki bölgede, nişastalı tahıl tohumlarına ve protein yönünden zengin baklagillere dayalı ve besin açısından dengeli bir tarım sistemi geliştirilmiştir. Çin'de ise tarım, tohumlu ekin üretimine dayanıyordu. Baklagiller yoktu. Bölgenin yerli bitkisi olan soya

fasulyesi bile çok geç bir tarihte M.Ö. 1.100 yılında evcilleştirildi ve ardından hızla yayıldı. Domuz ve kümes hayvanları da, koyun ve keçiden çok daha sonra evcilleştirilen en önemli hayvanlardı.

İlk yerleşim alanları, daha sonraki dönemlerde çok yoğun bir yerleşim merkezi haline gelen Sarı Nehir taşkın ovasında değil, nehrin kolları boyunca oluşan yüksek setlerde ve tepeliklerde kuruldu. Akdarı ilk olarak M.Ö. 6.000 yıllarında evcilleştirildi. Bunların her birini detaylarıyla örnekler vererek derste inceleyeceğiz.